

КОМІТЕТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України

вул. М. Грушевського, 5, м. Київ, 01008, www.rada.gov.ua

ВИСНОВОК

на відповідність оформлення та реєстрації вимогам закону, Регламенту Верховної Ради України та прийнятим відповідно до них нормативно-правовим актам проекту Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо відшкодування шкоди, завданої фізичним або юридичним особам актами і діями, що визнані неконституційними», внесеного народним депутатом України Ватрасом В.А. (реєстр. № 15158 від 09.04.2026)

Комітет на засіданні 25 травня 2026 року (протокол № 265) розглянув, згідно з електронною резолюцією Голови Верховної Ради України Стефанчука Р.О. від 9 квітня 2026 року (електронна картка документа (2196496), на відповідність оформлення та реєстрації вимогам закону, Регламенту Верховної Ради України та прийнятим відповідно до них нормативно-правовим актам, проект Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо відшкодування шкоди, завданої фізичним або юридичним особам актами і діями, що визнані неконституційними», внесений народним депутатом України Ватрасом В.А. (реєстр. № 15158 від 09.04.2026).

Як зазначено в пояснювальній записці до законопроекту – «Цілі і завдання даного проекту полягають у внесенні відповідних змін до Цивільного кодексу України, спрямованих на визначення особливостей відшкодування державою матеріальної чи моральної шкоди, завданої актами і діями, що визнані неконституційними, що нині залишилися поза межами законодавчого регулювання». Для досягнення цієї мети пропонується внести зміни до таких статей Цивільного кодексу України: 258 (Спеціальна позовна давність), 261 (Початок перебігу позовної давності), а також доповнити новою статтею 1175-1 «Відшкодування шкоди, завданої фізичній або юридичній особі актами і діями, що визнані неконституційними» (чинна редакція статті 1175 Цивільного кодексу України передбачає відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування у сфері нормотворчої діяльності).

Крім цього, у пояснювальній записці автор законопроекту, крім постанов Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду, посилається на рішення Конституційного Суду України від 7 жовтня 2009 року № 25-рп/2009, від 7 квітня 2021 року № 1-р(II)/2021, від 1 березня 2023 року № 1-р(II)/2023, в яких Конституційний Суд України зазначав, що «відповідно до частини третьої

статті 152 Конституції України матеріальна чи моральна шкода, завдана фізичним або юридичним особам актами і діями, що визнані неконституційними, відшкодовується державою у встановленому законом порядку. Тому позитивним обов'язком держави є прийняття відповідного закону, який має визначати порядок та умови такого відшкодування».

Комітет зазначив, що питання відшкодування шкоди, завданої фізичним або юридичним особам актами і діями, що визнані неконституційними не включено до переліку питань, що потребують законодавчого врегулювання, Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2026 рік, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 10 лютого 2026 року № 4774-IX, а також законопроект (реєстр. № 15158) не включено до порядку денного п'ятнадцятої сесії Верховної Ради України (Постанова Верховної Ради України від 10 лютого 2026 року № 4775-IX).

Згідно з частиною четвертою статті 93 Регламенту Верховної Ради України та предмета відання Комітету, визначеного Постановою Верховної Ради України «Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України дев'ятого скликання» від 29 серпня 2019 року № 19-IX, проект Закону України (реєстр. № 15158) внесено на реєстрацію згідно з частиною першою статті 89, частиною другою статті 90 та частинами першою, другою і шостою статті 91 Регламенту Верховної Ради України, за підписом особи, яка має право законодавчої ініціативи, з пропозицією щодо кандидатури доповідача на пленарному засіданні, пояснювальною запискою, порівняльною таблицею та електронним файлом.

Комітет звернув увагу на те, що народними депутатами України Стефанчуком Р.О. та іншими (всього 101 підпис) було внесено на розгляд Верховної Ради України проект Цивільного кодексу України (реєстр. № 15150 від 09.04.2026), який 28 квітня 2026 року прийнято Верховною Радою України за основу з урахуванням пропозицій Комітету з доопрацюванням положень відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України та із продовженням строку підготовки до другого читання.

При цьому, зміни, які автор законопроекту (реєстр. № 15158) пропонує до статей 258, 261 чинного Цивільного кодексу України, вже передбачені в проекті Цивільного кодексу України (реєстр. № 15150) – стаття 275 (Спеціальна позовна давність), стаття 278 (Початок перебігу позовної давності) в іншій редакції.

Щодо запропонованої у законопроекті (реєстр. № 15158) нової статті 1175-1 «Відшкодування шкоди, завданої фізичній або юридичній особі актами і діями, що визнані неконституційними», зазначаємо, що проект Цивільного кодексу України (реєстр. № 15150) вже містить статтю 1433, якою передбачено, що «Майнову шкоду та/або моральну шкоду, завдані фізичній особі або юридичній особі внаслідок прийняття та/або застосування нормативно-правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування чи іншого суб'єкта, якому відповідно до закону надано повноваження приймати нормативно-правові акти від імені держави, Автономної Республіки Крим чи відповідної територіальної громади, відповідно відшкодовують та/або компенсують за рахунок держави, Автономної

Республіки Крим чи відповідної територіальної громади, якщо такий акт визнано протиправним та нечинним (повністю чи частково) у встановленому законом порядку, безвідносно до вини зазначених органів, їх посадових чи службових осіб та суб'єкта, якому відповідно до закону надано публічновладні повноваження» (частина перша статті 1433 проекту Кодексу).

З питань, що належать до предмета відання Комітет зазначив таке.

Відповідно до частини другої статті 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Положеннями статті 76 Конституції України, частиною третьою статті 1 Закону України «Про статус народного депутата України» встановлено, що повноваження народних депутатів України визначаються Конституцією та законами України та загальновизнаними нормами моралі.

Згідно зі статтею 91 Конституції України Верховна Рада України приймає закони, постанови та інші акти більшістю від її конституційного складу, крім випадків, передбачених цією Конституцією.

Положеннями частин першої та третьої статті 152 Конституції України передбачено, що закони та інші акти за рішенням Конституційного Суду України визнаються неконституційними повністю чи в окремій частині, якщо вони не відповідають Конституції України або якщо була порушена встановлена Конституцією України процедура їх розгляду, ухвалення або набрання ними чинності. Матеріальна чи моральна шкода, завдана фізичним або юридичним особам актами і діями, що визнані неконституційними, відшкодовується державою у встановленому законом порядку.

Комітет звернув увагу на запропоновану у законопроекті (реєстр. № 15158) нову статтю 1175-1 Цивільного кодексу України, у частині третій якої передбачено, що: «Держава, відшкодувавши майнову та (або) моральну шкоду, завдану фізичній або юридичній особі законами та іншими правовими актами Верховної Ради України, актами Президента України, актами Кабінету Міністрів України, що визнані неконституційними, не має права зворотної вимоги до народних депутатів України, Президента України, до посадових, службових осіб Кабінету Міністрів України».

Комітет зауважив, що право зворотної вимоги в чинному законодавстві не застосовується, зокрема, до народних депутатів України у зв'язку з прийняттям Верховною Радою України законів, постанов та інших актів, оскільки відповідно до положень статті 80 Конституції України народні депутати України не несуть юридичної відповідальності за результати голосування або висловлювання у парламенті та його органах, за винятком відповідальності за образи чи наклеп.

Відповідно до частини четвертої статті 93 Регламенту Верховної Ради України комітет, до предмета відання якого належать питання регламенту, ухвалює експертний висновок на відповідність оформлення та реєстрації вимогам закону, Регламенту Верховної Ради України та прийнятим відповідно до них нормативно-правовим актам.

Враховуючи вищевикладене, керуючись частиною четвертою статті 93 Регламенту Верховної Ради України, Комітет ухвалив експертний висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо відшкодування шкоди, завданої фізичним або юридичним особам актами і діями, що визнані неконституційними», внесений народним депутатом України Ватрасом В.А. (реєстр. № 15158 від 09.04.2026), та прийняв рішення направити його Комітету з питань правової політики, який визначено головним з підготовки і попереднього розгляду цього законопроекту.

Голова Комітету

С.В.КАЛЬЧЕНКО